

Problematika postavení a volby soudců Spolkového ústavního soudu ve Spolkové republice Německo

Jitka Součková

V tomto článku se věnuji problematice Spolkového ústavního soudu. Co se týče postavení a hlavně volby ústavních soudců, lze v mnoha směrech vystopovat jisté paralely k problematickým oblastem, s nimiž nás konfrontuje i právní úprava v České republice. Návazují v tomto na příspěvky přednesené na konferenci nazvané Aktuálnost změn Ústavy ČR, která se konala na podzim minulého roku v Brně, konkrétně referáty věnované úvahám de constitutione ferenda ohledně Ústavního soudu České republiky¹.

1. POSTAVENÍ SOUDCŮ

Členové Spolkového ústavního soudu jsou soudci. Jsou podle čl. 97 Základního zákona (dále jen „ZZ“²), který je veden myšlenkou dělby moci, nezávislí a podřízeni pouze zákonu, čímž je zachováno oddělení třetí moci od ostatních složek státní moci (legislativy a exekutivy). Členy Spolkového ústavního soudu mohou být i „ostatní členové“ (čl. 94 odst. 1 věta první ZZ). To by naznačovalo případné možné členství osob, které soudci a vůbec právníky³ nejsou. Tento poněkud překvapivý závěr lze vyčíst z ústavy. Legislativce se ale následně⁴ rozhodl pro soud sestavený pouze z právníků⁵ (§ 3 odst. 2 zákona o Spolkovém ústavním soudu, dále jen „BVerfGG“⁶).

Soudci Spolkového ústavního soudu mají oproti ostatním soudcům zvláštní postavení. Je upraveno speciálními předpisy zákona o Spolkovém ústavním soudu (§ § 98 a násl. BVerfGG). Obecná ustanovení německého zákona o soudech a soudcích⁷ jsou aplikovatelná pouze subsidiárně (§ 69 DRiG). Soudci Spolkového ústavního soudu zásadně nepodléhají spolkovému zákonu o úřednících⁸.

Na ně, coby reprezentanty moci soudní, se vztahují přísná ustanovení o imunitě. Takto byl text článku 94 odst. 1 věty třetí ZZ doslovně převzat do zákona o Spolkovém ústavním soudu (§ 3 odst. 3 BVerfGG), který příslušné ústavní předpisy Základního zákona konkretizuje a rozvádí. Funkce soudce Spolkového ústavního soudu je neslučitelná s funkcí v zákonodárném orgánu resp. ve vládě, a to ať už na spolkové nebo zemské úrovni. Nepřípustný je rovněž výkon dalšího zaměstnání vyjma činnosti profesora práva na německé vysoké škole. Vykonává-li soudce některou z přípustných dalších činností, má výkon funkce soudce Spolkového ústavního soudu před těmito přednost (§ 3 odst. 4 věta druhá BVerfGG).

Další zvláštnost postavení ústavních soudců se odvíjí dále z „kvality“ Spolkového ústavního soudu coby ústavního orgánu⁹. Někteří autoři od toho odvozují ústavněprávní postavení¹⁰ jeho jednotlivých členů. Ti-

¹ DANČÁK, ŠIMÍČEK (eds.), Aktuálnost změn Ústavy ČR, str. 167–216, str. 255 a násl.

² Grundgesetz.

³ Srov. Achterberg, DÖV (Die öffentliche Verwaltung) 1977, str. 655.

⁴ Základní zákon byl přijat 23.05.1949, Zákon o Spolkovém ústavním soudu je v platnosti od roku 1957.

⁵ SCHLAICH, JuS (Juristische Schulung) 1981, str. 745: „Při poradách o Základním zákoně existovaly snahy obsadit soudcovskou lavici laiky.“

⁶ Bundesverfassungsgerichtsgesetz.

⁷ Deutsches Richtergesetz.

⁸ Bundesbeamtengesetz.

⁹ Na toto téma byla hlavně zpočátku působení Spolkového ústavního soudu vedena vzrušená debata. Zajímavé je, že jedním z jejich velice aktivních účastníků byl Spolkový ústavní soud sám. Dnešní převažující názor akceptuje postavení Spolkového ústavního soudu coby ústavního orgánu; k tomu např. SCHLAICH, JuS 1981, str. 744: „Spolkový ústavní soud je ale ústavním orgánem. § 1 BVerfGG to tak formuluje. Spolkový ústavní soud vychází z toho, že touto vlastností je nadán nejen na základě obvyčejného práva podle § 1 BVerfGG, ale že mu náleží přímo na základě ústavy.“

¹⁰ Podobně jako u ministrů spolkové vlády a poslanců; k tomu LEIBHOLZ, JöR (Jahrbuch für öffentliches Recht) svazek 6, 1957, str. 114 a násl., str. 115: „Tento (rozuměj: ústavněprávní) status propůjčuje členům ústavního soudu ústava a nelze jim jej pro-

to nejsou sami ústavními orgány, nýbrž toto postavení je jim přiznáno na základě ústavněprávního postavení orgánu, jemuž přináležejí.

Postavení soudců Spolkového ústavního soudu se vyznačuje rovněž opatřeními diplomatického protokolu¹¹ a jejich právními privilegii¹², i když tyto nemají pro výkon soudcovských pravomocí soudu zásadní význam.

2. PROBLEMATIKA VOLBY SOUDCŮ SPOLKOVÉHO ÚSTAVNÍHO SOUDU

Pravidla pro ustanovování soudců Spolkového ústavního soudu do jejich funkcí načrtá v hrubých obrysech Základní zákon. Tento podrobněji rozvádějí ustanovení zákona o Spolkovém ústavním soudu. Otázce volby soudců Spolkového ústavního soudu věnuje ústava jednu jedinou větu – v článku 94 odst. 1 věta druhá ZZ. K provedení volby je zmocněn Spolkový Sněm a Spolková Rada. Každý z těchto parlamentních sborů volí polovinu soudců Spolkového ústavního soudu. Hrubá vágnost¹³ tohoto předpisu přenechává zákonodárci možná příliš velký prostor, zvláště pomysleli-li, že se jedná o ustanovování jednoho z ústavních orgánů¹⁴. A vzhledem k úzusu praktikovaného způsobu provádění volby¹⁵ může kritika oprávněně zaznít i hlasitěji.

Zákonodárce se totiž rozhodl pro zvláštní volební modus. Způsob volby soudců Spolkového ústavního soudu ve Spolkovém Sněmu (§ 6 BVerfGG) se zásadně odlišuje od způsobu volby Spolkovou Radou (§ 7 BVerfGG). Spolkový Sněm volí ústavní soudce zprostředkovaně (§ 6 odst. 1 BVerfGG), zatímco Spolkovou Radu zákonodárce zavázal při dodržení určitého

kvóra volit přímo, nezprostředkovaně. „Prostředník“, prostřednictvím kterého formuje Spolkový Sněm svoji vůli při volbě daných soudců, je tzv. Wahlmännerausschuß (výbor voličích). Je proto více než sporné, zda tento způsob odpovídá ustanovení článku 94 odst. 2 věta druhá ZZ. Argumentujeme-li systematickou Základního zákona, je nutné trvat na tom, že uvedený článek Základního zákona je porušován¹⁶. Článek 94 odst. 1 ZZ stanoví jasně, že „Spolkový Sněm volí“ a článek 95 odst. 2 ZZ pak, že „volí soudcovský výbor, jehož část je volena členy Spolkového Sněmu“¹⁷. Deduktivně lze první z citovaných ustanovení vyložit takto: „plénium Spolkového Sněmu volí“. Ale to není podle ustanovení § 6 BVerfGG ten případ. Plénium Spolkového Sněmu není prakticky s volbou soudců Spolkového ústavního soudu vůbec konfrontováno. Volbu provádí s konečnou platností výbor voličích¹⁸. Rozpor ohledně vytýkané protiústavnosti ovšem převládající právní nauka nenapadá. Činí tak na základě argumentace tzv. Verfassungswandlung (proměna resp. přeměna ústavy¹⁹). Konstatování, že ovládání volby soudců Spolkového ústavního soudu je zcela v rukou dvanácti členů výboru voličích²⁰, není zcela správné. Z čistě formálního hlediska tomu tak je. Ale za každým formálním předpisem se skrývá jeho uplatnění a prosazení v praxi společenského života. A zde přijdou k řeči hlasy upozorňující na vůdčí vliv stranických gremií²¹. Proti tomu, tedy proti vyvíjení možného přímého politického vlivu, zakročil zákonodárce tím, že předpokladem volby soudců Spolkového ústavního soudu stanovil dosažení kvalifikované většiny dvou třetin hlasů (§ 6 odst. 5 BVerfGG). Smyslem této právní normy má být přiměření parlamentní většiny a opoziční menšiny ke „společným“ výsledkům. To snad vysvětluje, proč zákonodárce (ovšem pouze tento,

to odepřít spolkovým zákonem.“; vychází z Köttgen, „Abgeordnete und Minister als Statusinhaber“ ve vzpomínkovém spise pro W. JELLINEKA, 1955, str. 213: „Osobní právní postavení členů kolegiálních ústavních orgánů je regulováno samotnou ústavou, a to v pochybnostech taxativním způsobem.“ Srov. také Bericht des Berichtserstatters an das Plenum des Bundesverfassungsgerichts in der „Status“-Frage, in: JöR svazek 6, 1957, str. 131.

¹¹ IPSEN, Staatsorganisationsrecht, okrajové číslo 855: „Přidávají-li protokolární opatření Spolkovému ústavnímu soudu na autoritě, jsou i ústavně politicky žádoucí.“; také Bericht des Berichtserstatters an das Plenum des Bundesverfassungsgerichts in der „Status“-Frage, in: JöR svazek 6, 1957, str. 134: „Teprve když se podaří obrazně vstřípnout veřejnosti reprezentativní postavení Spolkového ústavního soudu, bude Spolkový ústavní soud moci plnit současně politickou integrující funkci v rámci celonárodního státního společenství.“

¹² K tomu kriticky IPSEN, Staatsorganisationsrecht, okrajové číslo 855.

¹³ THOMA, Rechtsgutachten betreffend die Stellung des Bundesverfassungsgerichts, in: JöR svazek 6, 1957, str. 187: „bedauerliche, bedenkliche, allzu große Unbestimmtheit“.

¹⁴ Viz. hlavně odkaz č. 8.

¹⁵ Srov. k tomu LAMPRECHT, NJW (Neue Juristische Wochenschrift) 1995, str. 2531.

¹⁶ K tomu LAMPRECHT, NJW 1995, str. 2532: „systematika Základního zákona. Jeho tvůrci regulovali volbu ústavních soudců ve článku 94 odst. 1 a volbu soudců spolkových soudů v článku 95 odst. 2. Výrazněji než ve dvou po sobě následujících předpisech mohl ústavadárce dát stěžejí najevo, kdy považuje přenesení kompetence k volbě soudců z pléna do užšího gremia za přípustné a kdy nikoliv.“

¹⁷ „der Richterausschuß wählt, dessen Teil von Mitgliedern vom Bundestage gewählt werden“.

¹⁸ také LAMPRECHT, NJW 1995, str. 2532: „Kdo je volen Spolkovým Sněmem se poslanci dozví z novin – den poté.“

¹⁹ viz. také FILIP, Ústava ČR po pěti letech – základní východiska, str. 10 a násl.; in: Ústava České republiky po pěti letech, Sborník příspěvků z konference.

²⁰ LANDFRIED, Bundesverfassungsgericht und Gesetzgeber, str. 17: „Členové výboru voličích jsou převážně velmi vlivnými osobami svých politických stran.“

²¹ srov. LAMPRECHT, NJW 1995, str. 2532 – coby prodloužené ruky partajních centrál.

ústavodárce neučinil v tomto směru žádný výrok) předsedal v tomto případě poněkud méně frekventovanou podmínku dosažení kvalifikované většiny dvou třetin, která je aplikována snad jen při provádění změn ústavy. Je tím podporováno sblížování politické vůle mezi (přínejmenším těmi největšími) frakcemi. Má být zabráněno tomu, že pouze jediná velmi silná frakce se dostane do situace, kdy bude moci „vlastními silami“, tj. hlasováním pouze vlastních členů, přijmout konečné rozhodnutí²². Požadavkem dosažení dvoutřetinové většiny má být alespoň z části garantována politická neutralita ústavních soudců²³.

Parlamentní praxe, která se v průběhu uplynulých desetiletí vyvinula a ustálila, se vydala ovšem zvláštní cestou. Namísto toho, aby vždy, kdy je třeba obsadit uvolněné místo soudce Spolkového ústavního soudu (tzv. plánované místo, „Planstelle“²⁴), výbor volících dosáhl povinné dvoutřetinové většiny hlasů a pro jejich dosažení hledal vhodné a pro většinu akceptabilní kandidáty, shodli se politici na dodržování tzv. „nepsaných proporcí“. To znamená, že nejde ani tak o shodnutí se na konkrétních osobách, ale na rozdělení si soudcovských míst mezi koalici a opozici. Po uvolnění příštího soudcovského postu je podle toho potom jasné, která frakce je „na tahu“ s obsazováním tohoto místa²⁵.

Takto obsazují SPD a Unie (tj. CDU/CSU) v každém ze dvou senátů Spolkového ústavního soudu tři posty soudci „svých barev“ – a to je již šest z celkem osmi v každém senátu²⁶. Po dvou místech v každém senátu je rezervováno v běžné praxi „neutrálním“ právníkům. A to ještě nevypovídá nic o jejich faktické neutrálnosti, neboť jsou nominováni buď SPD nebo Uníí. Konečně postupuje velká koaliční strana jedno soudcovské místo tomu kterému koaličnímu partnerovi:²⁷ v rámci spolkové vlády dříve CDU/CSU straně FDP, resp. nyní SPD postupuje jedno místo straně Spolek 90/Zelení. Následují rozhovory a vyjednávání za zavřenými dveřmi a samotné hlasování ve výboru volících pak končí většinou jednomyslně.

Zákon o Spolkovém ústavním soudu byl změněn zavedením nového paragrafu § 7a. To mělo znamenat

zapojení dalších pojistek pro případ, že dojde k průtahům při volbě nového soudce. Tento případ se totiž v minulosti ukázal být velmi negativním prvkem²⁸, neboť politické orgány pověřené volbou soudců Spolkového ústavního soudu (Spolkový Sněm a Spolková Rada, čl. 94 odst. 1 věta druhá ZZ) tak mohly ovlivňovat alespoň nepřímo samotnou činnost Spolkového ústavního soudu.

Podle § 7a BVerfGG je Spolkový ústavní soud oprávněn činit orgánu pověřenému volbou na jeho vyzvání návrhy kandidátů. K tomu, aby tento orgán Spolkový ústavní soud vyzval, je daný orgán povinen (§ 7a odst. 2 BVerfGG). Spolkový ústavní soud navrhne Spolkovému Sněmu resp. Spolkové Radě v souladu s ustanovením § 7a BVerfGG tři kandidáty, je-li zapotřebí zvolit jednoho soudce. Pokud má být obsazeno více soudcovských míst, navrhuje soud dvakrát tolik kandidátů než kolik soudců má být zvoleno. Tímto je zajištěno i samotné v o l e b n í právo Spolkového sněmu resp. Spolkové Rady – o tom lze mluvit teprve tehdy, existuje-li výběr z vícero kandidátů. Na Spolkový ústavní soud tím není ani přesunuta ústavněprávní odpovědnost.

Dalším problémem je, že volby soudců Spolkového ústavního soudu probíhají prakticky za vyloučení veřejnosti. V této souvislosti je často uváděn příklad USA, kde jsou ústavní soudci voleni ve veřejném řízení.²⁹ Konají se veřejná slyšení (hearings). Podle jejich vzoru navrhovali podobnou proceduru pro volbu ve Spolkovém Sněmu poslanci strany Spolek 90/Zelení už před lety³⁰, ale narazili na nesouhlas parlamentní většiny. Zprostředkovaná volba soudců Spolkového ústavního soudu podporuje domněnku, že ustanovení Základního zákona, podle kterého zákonodárce rozhoduje o volbě ústavních soudců přímo, jsou zkrátka obcházena.³¹ Vzhledem k akceptaci názoru, že u Spolkového ústavního soudu se jedná o ústavní orgán³², lze nazírat na deficit demokracie při volbách jeho soudců jako na přínejmenším diskriminační.³³

Oproti tomu méně častěji jsou bližšímu zkoumání podrobovány podmínky, které klade litera zákona na kandidáty na post soudce Spolkového ústavního sou-

²² Srov. SCHLAICH, JuS 1981, str. 745: „přivést do Spolkového ústavního soudu své vlastní lidi nebo lidi spřízněného názorového proudu.“; tak také LAMPRECHT, NJW 1995, str. 2533: „personální přání politických stran.“

²³ SCHLAICH, JuS 1981, str. 745.

²⁴ Tak hovoří LAMPRECHT, NJW 1995, str. 2531 a násl.

²⁵ K tomu LANDFRIED, Bundesverfassungsgericht und Gesetzgeber, str. 15 a násl. – uvádí případy striktního dodržování politicko-kostranické proporce, při jejíž nedodržení se jedná o „výměnné obchody“.

²⁶ § 2 odst. 1 a 2 BVerfGG – Spolkový ústavní soud se skládá ze dvou senátů, do každého senátu je voleno osm soudců.

²⁷ LAMPRECHT, NJW 1995, str. 2532.

²⁸ Srov. GEIGER, EuGRZ (Zeitschrift für Europäische Grundrechte) 1985, str. 403.

²⁹ GROSSFELD, NJW 1995, str. 1721.

³⁰ K tomu s výhradou BENDA, NJW 1995, str. 2471.

³¹ GROSSFELD, NJW 1995, str. 1719: „A mlčky se točí kolo, poháněné neprůhlednými silami.“

³² Srov. odkaz č. 9.

³³ K tomu LAMPRECHT, NJW 1995, str. 2532 a násl. – s dalšími důkazy legitimace ústavních soudců, jež je jaksi „nižší úrovně“ ve srovnání s volbou soudců Spolkového soudního dvora, které se zakládá na pravidlech stanovených samotnou ústavou.

du. I tady zákonodárce sledoval cíl zajištění co největší možné nezávislosti soudu. Soudcem Spolkového ústavního soudu se může stát ten, kdo splňuje následující podmínky:

- dovršení 40. roku věku (§ 3 odst. 1, první polovina věty BVerfGG);
- oprávnění vykonávat funkci soudce podle německého zákona o soudcích³⁴ (§ 3 odst. 2 BVerfGG);
- volitelnost do Spolkového Sněmu (článek 38 odst. 2 ZZ);
- písemné prohlášení o tom, že souhlasí s volbou soudce Spolkového ústavního soudu (§ 3 odst. 1, druhá a třetí polovina věty BVerfGG).

Funkční období ústavních soudců je ohraničeno na 12 let resp. končí automaticky též dovršením 68. roku věku soudce (§ 4 odst. 3 resp. § 98 BVerfGG).³⁵ Následné nebo pozdější znovuzvolení je vyloučeno (4 odst. 2 BVerfGG). Smyslem tohoto ustanovení je snažit se eliminovat veškeré možné jevy, které by mohly výkon funkce soudce Spolkového ústavního soudu ovlivnit. Soudci nemají být totiž vystaveni pokušení, brát „ohled“ na politickou stranu, která je do funkce nominovala. Toto ustanovení má naopak soudce motivovat k tomu, aby byli vpravdě nezávislí, podřízeni pouze zákonu a vlastnímu svědomí. Přes trvající kritiku lze na podkladě provedených analýz doložit, že stranicko-politický vliv nehraje při přijímání konkrétních rozhodnutí významnější roli.³⁶

Blíže zkoumáná si zaslouží i složení Spolkového ústavního soudu. Socializace adeptů na funkce soudce Spolkového ústavního soudu je jedním z důležitých faktorů pro jejich volbu.³⁷ V odborné literatu-

ře najdeme kritické ohlasy vytykající „zúřednění“, „poprávníčení“, resp. „zbyrokratizování“ Spolkového ústavního soudu.³⁸ Zde se ovšem jedná o oblast, jež není z jakéhokoli hlediska pozitivně právně regulována. S výjimkou ustanovení článku 94 odst. 1 věta první ZZ ve spojení s § 2 odst. 3 věta první BVerfGG, stanovící kvótu pro zastoupení soudců tzv. spolkových soudů³⁹, je to právě socializace jednotlivých kandidátů na funkce soudců a soudců, která hraje roli na složení Spolkového ústavního soudu.⁴⁰ Počet soudců rekrutujících se ze zmíněných spolkových soudních dvorů⁴¹ (což jsou tři v každém ze dvou osmičlenných senátů⁴²), je nutno dodržet, neboť v opačném případě by bylo porušeno platné právo.⁴³ Jejich uvedený počet by ovšem na druhé straně neměl být nikterak zásadně překročen, protože by to jinak narušilo celkovou strukturu tohoto orgánu.⁴⁴

Vhodné je zastoupení právníků, disponujících praktickými zkušenostmi z advokátních kanceláří, obchodní podnikatelské sféry, zájmových svazů, veřejné správy nebo výzkumu a vědy. V rámci již zmíněného modusu nepsané proporce lze vystopovat pravidla, kdo (rozuměj kandidát s jakou socializací, který typus sociální skupiny) má být dosazen na uvolněné místo ústavního soudce. Vedle kandidátů zastupujících soudce vzházející ze spolkových soudních dvorů⁴⁵ jsou to lidé, přicházející z politiky, nezřídka ze středu samotného Spolkového sněmu. Jiní přicházejí ze spolkové nebo zemské veřejné správy a jednotnost existuje i ohledně názoru na vhodnost dodržování proporce zástupců státoprávní vědy.⁴⁶

Samotné právnícké vzdělání daných kandidátů nebývá zpochybňováno. A vzhledem k tomu, že zmínění zástupci získají v průběhu let cenné zkušenosti z oblasti politiky, správy či soukromé podnikatelské sféry,

³⁴ DRiG, viz. odkaz č. 5.

³⁵ Naopak je tomu u soudců Supreme Court ve Spojených státech amerických, srov. k tomu BENDA, NJW 1995, str. 2471: „Dvoutřetinová většina nedokáže garantovat nejvyšší odbornou a osobní kvalifikaci, ale může přinejmenším zabránit nejzásadnějším chybným rozhodnutím. Omezení funkčního období na 12 let nebo na dobu do dosažení 68. roku věku může v nejhorsím případě omezit tu škodu časově.“; srov. také ŠIMÍČEK, Právník 1998, str. 638 – časově limitované setrvání ve funkci umožní větší flexibilitu v personálních otázkách a může pozitivně ovlivnit motivaci soudců, naproti tomu časově neomezené setrvání ve funkci (jako v USA nebo v Rakousku) nabízí vyšší garanci soudcovské nezávislosti.

³⁶ srov. LANDFRIED, Bundesverfassungsgericht und Gesetzgeber, str. 15 a násl., str. 16: „Nelze přehlížet, že rozhodnutí Spolkového ústavního soudu jsou rozhodnutími kolektivními a stranickopolitické motivy v grémiu osmi soudců jsou jen stěží zohlednitelné.“

³⁷ S dalšími odkazy GRIMM, JZ (Juristenzeitung) 1976, str. 698.

³⁸ srov. GROSSFELD, NJW 1995, str. 1719, obsáhle BRYDE, Verfassungsentwicklung. Stabilität und Dynamik im Verfassungsrecht der Bundesrepublik Deutschland, str. 153 – s tezí, že toto může rozhodovací horizont soudu zúžit a naopak přispět k judikatuře hovořící ve prospěch úředníků; částečně opačný názor zastává LANDFRIED, Bundesverfassungsgericht und Gesetzgeber, str. 41.

³⁹ Bundesgerichte tedy nejvyšší spolkové soudní dvory; čl. 95 odst. 1 ZZ hovoří o Spolkovém soudním dvoru, Spolkovém správním soudu, Spolkovém finančním soudu, Spolkovém pracovním soudu a Spolkovém sociálním soudu.

⁴⁰ LAMPRECHT, NJW 1995, str. 2532.

⁴¹ Viz. odkaz č. 39.

⁴² Srov. odkaz č. 26.

⁴³ Na tomto místě není zohledněna otázka, zda se v tomto případě vůbec jedná o kvótu z hlediska ústavněprávního přípustnou a udržitelnou.

⁴⁴ Statistické údaje uvádí LANDFRIED, Bundesverfassungsgericht und Gesetzgeber, str. 41, LAMPRECHT, NJW 1995, str. 2532 – na příkladu volby následníka po soudci Spolkového ústavního soudu Henschela v roce 1995.

⁴⁵ Viz. odkaz č. 39.

⁴⁶ K tomu SCHLAICH, NJW 1981, str. 745.

nelze se proti takovýmto nepsaným pravidlům stavět.

ZUSAMMENFASSUNG

Mitglieder des Bundesverfassungsgerichts sind Richter. Sie sind dem Gesetz unterworfen und da dem Grundgesetz die Gewaltenteilung zu Grunde liegt, ist die dritte Gewalt, der die Richter des Bundesverfassungsgerichts angehören, von der Exekutive und Legislative getrennt. Diese ist eine der Sicherungen, die die Unabhängigkeit der Richter des Bundesverfassungsgerichts gewährleisten können. Zu anderen gehört das Wahlverfahren, in dem sie bestellt werden, sowie die Bedingungen, die an sie gestellt werden. Probleme

sind die grundsätzlich unterschiedlichen Systeme der Wahl der Richter des Bundesverfassungsgerichts in den beiden zu deren Wahl berufenen Wahlorgane, im Bundestag und im Bundesrat. Zu beanstanden ist vor allem das Wahlverfahren im Bundestag, der die Kandidaten mittels des sog. Wahlmännerausschusses wählt. Zum richtigen Verstehen des angesprochenen Wahlmodus sind ebenso die vorab getroffenen politischen Absprachen zwischen den stärksten Fraktionen im Bundestag zu beachten, die für sich das Besetzen „ihrer“ Planstellen bei dem Bundesverfassungsgerichts in einer „ungeschriebenen Proporz“ beanspruchen. Eine weitere Sicherung in dieser Hinsicht stellt die Regelung dar, wonach die Verfassungsrichter nur für eine Amtsperiode wählbar sind.